

25. Byarkæologiske Møde i Ribe, d. 14.-15. maj 2012

25 års byarkæologi i det middelalderlige Danmark

Abstracts

Bjørn Poulsen, Historie, AU: Om historikere og nyere dansk byhistorie

Faghistorikernes nyere bidrag til dansk middelalderbyhistorie er egentlig ikke overvældende mange. Men naturligvis er der bidrag, der fortjener at nævnes. De falder i to grupper. Der er dels afsnit i de enkelte danske byhistorier, dels mere generelle fremstillinger og analyser af mange slags. Foredraget skal prøve at bestemme de temaer, der typisk er blevet belyst og de interesseskift i forskningen, der er indtruffet i de senere årtier. Eksempelvis kan der nok konstateres en stigende interesse for emner som identitet og køn blandt historikerne - som hos så mange andre. Man kan overveje, om man kan ønske mere af den slags og andre temaer; eksempelvis undersøgelser, der sætter middelalderbyen ind i en regional kontekst, netværksanalyser, spatiale analyser etc. I almindelighed er det også interessant at se på, om samspillet mellem historie og arkæologi fungerer i disse tider, hvor tværfaglighed er højt i kurs.

Gitte Hansen, Universitetsmuseet i Bergen: Mennesker i byen

Var det mennesker i middelalderens byer? Innlegget tar for seg historier om mennesker i samfunnets bredere lag med utgangspunkt i 1100-tallets Bergen, Norge.

Annine Moltsen, Natur og Kultur: Den naturvidenskabelige del af byarkæologien, før, nu og perspektiver

Gennem de sidste 25 år er den naturvidenskabelige del af byarkæologien blevet mere intensiveret. Det hele startede med løsfund og artslistor fra udvalgte anlæg, men gennem årene er de naturvidenskabelige undersøgelser blevet en langt mere integreret del af arkæologien. Der er kommet flere muligheder for naturvidenskabelige undersøgelser til, og de enkelte metoder, strategier for prøveindsamling m.v. er udbygget så resultaterne kan bruges i et bredere og mere tværfagligt perspektiv. Med udgangspunkt i lag- og makrofossilanalyserne gives eksempler på større og mindre undersøgelser der dels har givet helt lokale detaljerede oplysninger, og dels bidrager til et overordnet billede af byens "naturlige forhold" og byboernes brug af planter til forskellige formål. Der afsluttes med et oplæg til hvordan vi fastholder og udbygger det tværfaglige samarbejde.

Jakob Kieffer-Olsen, Nationalmuseet: Byens Kirker

Hans Krongaard Kristensen, Middelalderarkæologi, AU: Byens Klostre

Næsten hvert år foregår der udgravning i en eller anden af vore mange byklostre. Nu fylder et middelalderligt kloster meget i en by, så i de fleste tilfælde berøres kun en mindre del af anlægget. Det er derfor ofte et møjsommeligt arbejde, der ligger til grund for tolkningerne af klostrenes udformning og bygningshistoriske udvikling. Trods dette har de sidste 25 år bragt megen ny viden om byklostrene.

Vivian Etting, Nationalmuseet: Borgen i byen – samspillet mellem by og borg i de store købstæder

Forskningen har traditionelt behandlet middelalderens købstæder og de kongelige borge som to adskilte emner. Hermed taber man imidlertid en vigtig faktor for forståelsen af dynamikken i samfundet, hvor

kommunikation, magtpolitik, økonomi, strategisk placering og handel var afgørende aspekter. Mange af de store byer var netop karakteriseret af et nært forhold til den kongelige borg i byen. Oplagte eksempler er naturligvis byer som Nyborg, Kalundborg, Helsingborg, Ribe, København etc., hvoraf nogle ligefrem tog navn efter borgen. Foredraget giver bud på nogle af de vigtigste faktorer i samspillet mellem by og borg

Volker Hilberg, Felix Rösch, Michaela Schimmer, Archäologisches Landesmuseum, Schloss Gottorf: Slesvig – the formation of a medieval town

In the last 25 years the archaeological research on medieval Slesvig has focussed on the analysis and publication of the excavations of the 1970s and 1980s, especially on the find materials. New, mainly smaller scale, excavations have been conducted by the Archaeological State Service but they are not analyzed yet. A new research project focusses since January 2012 on the town's early development and the reasons of the shifting from Viking period Hedeby to medieval Slesvig. Therefore the harbour excavations and the archaeological materials of 11th-12th c. date will be analyzed and compared with Hedeby's latest phases

Lars Krants Larsen, Moesgaard Museum: Århus – byens udvikling på baggrund af de seneste 15 års udgravninger

På baggrund af nyere arkæologiske undersøgelser gives et bud på byens tidligste udseende, bispebyen i højmiddelalderen samt byens fremtræden i den sene del af middelalderen med fokus på de skift der synes at kunne iagttages.

Jens Ulriksen, Roskilde Museum: Roskilde – en bygrundlæggelse på trods (af naturen)

De seneste 30 år har Roskildes bytopografi været i fokus for Roskilde Museums arkæologiske indsats i bymidten. Ikke mindst bygrundlæggelsen har haft bevågenhed. Eftersiden tegner der sig et billede af, at terrænet, hvor Roskildes bymidte ligger, oprindeligt har været præget af talrige isolerede kær og mosehuller, som er blevet fyldt til i løbet af middelalderen. Jordbundsforholdene har med andre ord ikke var ideelle til bebyggelse. Ikke desto mindre grundlagdes et kongeligt og religiøst magtcentrum på stedet. De uhensigtsmæssige topografiske forhold har været underordnet den betydning, stedet har synes at have haft i samtiden, en betydning der har været vigtig for konsolideringen af det nye kristne kongedømme i slutningen af vikingetiden.

Frederik Callesen, Horsens Museum: Byarkæologi i Horsens

Nye udgravninger, nye perspektiver og forståelse af en østjysk købstads udvikling gennem vikingetid og middelalder. Indlægget vil have særligt fokus på de bystrukturelle forskydninger, der kan aflæses i det arkæologiske materiale.

Lars Bentsen, Museet for Varde By og Omegn: Varde

I vinteren 2007-2008 gravede Museet for Varde By og Omegn et felt på godt 6000 m² i skolegården til byens gamle skole, S. Jacobi Skole. Udgravningen afdækkede bebyggelse fra ældre middelalder i form af huse, vejforløb, brønde og latriner samt en stor mængde velbevarede fund af både træ og metal. De mange brønde og latriner har givet gode dendrodateringer, og udgravningen giver basis for en nytolkning af byens middelalderlige topografi.

Lene Høst-Madsen, Københavns Museum: *Byarkæologiske undersøgelser i København i de sidste 25 år – Hvor står vi? Hvor skal vi hen?*

Der er sket en nærmest eksplosiv udvikling i det arkæologiske arbejde i byerne i de seneste 25 år. Foredraget tager udgangspunkt i udviklingen i udgravningsmetoderne og udgravningsintensiteten i København set i forhold til udviklingen i lovgrundlaget for de arkæologiske undersøgelser. Dernæst fokuseres specifikt på udgravningerne af nyere tids anlæg i det københavnske område, og hvad disse undersøgelser kan bidrage med set i forhold til arkæologien og de beslægtede fag. Der afsluttes med et oplæg til en strategi for fremtidige nyere tids arkæologiske undersøgelser i byerne.

Stig Bergmann Møller, Nordjyllands Historiske Museum: *Byarkæologi i Aalborg 1992-2012*

I 2012 er det 20 år siden den sidste byhistorie om Aalborgs middelalder udkom. Siden da er der gennemført talrige arkæologiske undersøgelser i den historiske bymidte. Undersøgelser, der på flere områder har revideret og undertiden helt ændret opfattelsen af Aalborgs middelalder. I indlægget vil emner som befæstning, havn og bolværker, gråbrødre klosteret, Skt. Clemens og sognestrukturen, byhuse og boligindretning samt handelspladsen blive berørt.

Morten Søvsø, Sydvestjyske Museer: *Ribe – status på udforskningen af Nordens ældste by*

De seneste 25 år udgravninger i og omkring Ribe har budt på væsentlige arkæologiske landvindinger. I det åbne land tegner udgravninger og detektorfund omridset af et stormandsmiljø i sognene syd for byen. I Ribe er billedet af markedspladsens bebyggelsesstruktur og afgrænsning nu klart. Kirkens indtog i 800-årene synes også at være arkæologisk belagt, ligesom fremvæksten af middelalderbyen i 1000-årenes anden halvdel er belyst gennem en hel række udgravninger. Det arkæologiske materiale viser perioden igennem stærke bånd til Frisland og Rhinegnene,